

Vejledning til principvedtagelse af omlægningsplaner i 2025

Baggrund

Med *Aftale om et Grønt Danmark* og *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* har kommunerne ansvaret for den lokale organisering af 23 lokale treparter, der skal koordinere den lokale planlægning og implementering af omlægningsindsatsen. Indsatsen er dermed forankret hos kommunerne, som principvedtager omlægningsplanerne. De lokale treparter skal understøtte samarbejde mellem kommuner, og lokale landbrugs- og naturorganisationer for at sikre lokalt ejerskab og helhedstækning i areal-omlægningen.

I forlængelse af *Rammeaftale mellem Ministeriet for Grøn Trepert og KL om kommunernes opgaver i omlægningsindsatsen i medfør af Aftale om et Grønt Danmark og Aftale om Implementering af et Grønt Danmark af 13. december 2024* har ministeriet og KL udarbejdet en vejledning til de lokale treparter og kommunerne til brug for principvedtagelse af omlægningsplanerne i kommunalbestyrelserne.

Følgende vejledning er dermed udarbejdet på grundlag af de tre ovennævnte aftaler og dækker dermed alle forhold, som er beskrevet i aftalerne.

Udarbejdelse af omlægningsplanerne

Hver af de 23 lokale treparter planlægger, koordinerer og gennemfører en omlægningsplan indenfor den enkelte treparts geografiske område. Omlægningsplanerne skal vise vejen til målfrielse af kvælstof- og lavbundsindsatsen, og kommunerne skal i de lokale omlægningsplaner arbejde for så vidt muligt, at identificere arealer, som har potentiale for at bidrage til beskyttet natur og hvor muligt også til strengt beskyttet natur. Omlægningsindsatsen omfatter udtagning af kulstofrige lavbundsjorder, vådområder, minivådområder, skovrejsning, ekstensivering og andre arealbaserede omlægningsindsatser, herunder at bidrage til bedre vilkår for natur og biodiversitet.

Omlægningsplanerne udarbejdes i it-systemet MARS, og består af projekter som kan være på forskellige stadier – fra skitser til projekter, der har opnået tilsagn om tilskud til gennemførelse eller allerede er anlagt inden for den gældende opgørelsesperiode. MARS holder det samlede overblik over projekternes kvælstofeffekt, arealet af udtagne lavbundsjorder og skovrejsning, samt omlægningsplanernes bidrag til mere natur. Hvordan natur indgår i omlægningsplanerne beskrives i en særskilt vejledning.

Omlægningsplanen kan bestå af både private projekter og projekter, der drives af offentlige myndigheder, og som forventes ansøgt med tilskud til gennemførelse.

Omlægningsplanen er dynamisk og skal efter principvedtagelsen ultimo 2025 løbende opdateres, se nedenfor.

Skitseprojekter

De projekter, som har forundersøgelsestilsagn, etableringstilsagn eller er etableret har i forskellig grad gennemgået den nødvendige lodsejerinddragelse og myndighedsbehandling, der gør, at projekternes

geografiske placering er offentligt kendt. De kan være politisk godkendte, og der kan være indgået aftaler med lodsejere.

Anderledes vil det forholde sig med skitseprojekterne, som kan have undergået en lav grad af lodsejer-, borger- og interessentinvolvering. Skitseprojekterne vil heller ikke være tilskudsansøgt hos staten, myndighedsbehandlet iht. gældende lovgivning eller have gennemgået en politisk proces. Dette sker først senere, efterhånden som projekterne konkretiseres og realiseres. Ministeriet og parterne opfordrer de lokale treparter til at tilrettelægge en god kommunikation og lodsejerdialog i forbindelse med arbejdet med omlægningsplanerne. Ministeriet og parterne finder det hensigtsmæssigt, at de lokale treparter så vidt muligt tilrettelægger kommunikation og lodsejerdialog forud for, at der indtegnes projekter i MARS.

Det vil sige, at et skitseprojekt er et projekt, hvor der endnu ikke er opnået tilsagn via en tilskudsordning til arealomlægning eller opstartet et anlægsprojekt ved Naturstyrelsen eller en privat fond. Skitseprojekter omfatter således et areal, der potentielt *kan* omlægges for samlet set at indfri målene med arealomlægningen.

Når et skitseprojekt fremgår af omlægningsplanen, er det derfor ikke bindende for hverken lodsejere eller kommune. Dette kan med fordel fremgå tydeligt i projekttitlen i MARS som ”potentielt projekt uden lodsejertilsagn”. Hvis et skitseprojekt har omfattet dialog med lodsejere, men ikke er nået til tilsagn om forundersøgelse, så kan dette også med fordel fremgå tydeligt af projekttitlen som fx ”potentielt projekt med indledende lodsejerdialog” eller tilsvarende.

Idet alle skitseprojekter uden lodsejeraftale kun er potentialeområder vil disse ved indstilling til principvedtagelse i kommunalbestyrelserne fremgå på listeform i en MARS rapport i overordnede indsatskategorier (vådområde/minivådområde/lavbundsprojekt/ekstensivering/skov/natur (øvrige)) med angivelse af projektstørrelser i hektar samt tilknyttede kvælstofeffekter. Såfremt en lokal trepart er enige om det, så kan der i sagsfremstillingen til kommunalbestyrelserne, også vedlægges kortbilag.

Principvedtagelse af omlægningsplanerne

De lokale treparter og kommunalbestyrelserne principvedtager én gang ultimo 2025 de dele af omlægningsplanerne, der i MARS er registreret inden for de enkeltes kommuners grænser. Kommunalbestyrelserne skal med principvedtagelsen alene tage stilling til, om de kan tilslutte sig, at kommunen og de lokale treparter arbejder videre med projekterne i den dynamiske omlægningsplan, der foreligger på det pågældende tidspunkt, herunder de principper som den lokale trepart har lagt til grund for de prioriteringer som omlægningsplanen er udtryk for. Det kan fx være, at den lokale trepart har valgt, at der aktivt skal arbejdes for at opnå flest mulige synergier.

KL udarbejder en sagsfremstillings-skabelon til brug for den politiske behandling af principvedtagelsen i kommunalbestyrelsen.

Sagsfremstillingen i forbindelse med principvedtagelsen af omlægningsplanen skal indeholde en beskrivelse af, hvordan omlægningsplanen bidrager til at indfri indsatsbehovet for kvælstof og udtagning af lavbundslande, samt hvordan omlægningsplanen bidrager til at nå de nationale mål for 250.000 hektar skov, herunder 100.000 hektar urørt skov, frem mod 2045, og at 20 pct. af Danmarks areal skal være

beskyttet eller strengt beskyttet natur. Det bemærkes, at planlægning for natur i omlægningsplanerne indtil videre sker indenfor de nuværende rammer. Hvis kommunen har viden om eventuelle skovrejsnings- eller naturprojekter skal de også fremgå til brug for national status på fremdriften. Der er ikke bindende mål om skovrejsnings- og naturprojekter ifm. omlægningsplanen i 2025.

Hvis man i den lokale trepart har en forventning om, at kvælstofeffekten i de skitseprojekter som omlægningsplanen omfatter afviger væsentligt fra den standard-effekt som MARS beregner, og at omlægningsplaner som følge heraf, ifølge MARS, leverer flere tons kvælstof end det målsatte, bør dette begrundes fagligt og indgå i sagsfremstillingen.

Afgrænsning af den lokale treparts rolle – samarbejdsorgan uden myndighedsansvar

De lokale treparter er samarbejdsorganer, som skal drøfte, koordinere og tænke i helheder på tværs. De lokale treparter skal derfor ikke stemme, men opnå enighed om omlægningsplanerne via konsensus. Kommunalbestyrelserne skal principvedtage planerne og efterfølgende arbejde med at realisere den arealomlægningsindsats, som indgår i omlægningsplanerne. Dette skal ske i samarbejde med de lokale treparter.

Repræsentation og habilitetshensyn

Deltagelse af repræsentanter fra hhv. Landbrug & Fødevarer og Danmarks Naturfredningsforening har bl.a. til formål at sikre det nødvendige lokalkendskab i den lokale trepart, herunder relevant inddragelse af lodsejere lokalt. Repræsentanter i de lokale treparter fra hhv. kommunalbestyrelser, Danmarks Naturfredningsforening og Landbrug & Fødevarer kan derfor godt være fx lodsejere, medlemmer af byrådet eller politiske partier, uden at der opstår problemstillinger om habilitet. Det er dog vigtigt, at alle deltagere i den lokale trepart er transparente omkring eventuelle personlige og økonomiske interesser i de arealer, der konkret indgår i omlægningsplanen, der skal principvedtages. Dette gøres ved, at der i sagsfremstillingen tilføjes følgende bemærkning: "Omlægningsplanen er udarbejdet af den lokale trepart, som bl.a. omfatter lodsejere, der ejer jord indenfor omlægningsplanen".

MARS værktøjet udvides med en print-funktionalitet således, at det vil være muligt direkte fra MARS at printe en rapport i pdf-format med den konkrete omlægningsplan markeret på kort og som lister over projekter, jf. Vejledning til rapportværktøjet i MARS.

Såfremt kommunalbestyrelserne ikke kan opnå enighed om en principvedtagelse af omlægningsplanerne udarbejdet af de lokale treparter, har formands- og sekretariatskommunen ansvar for at arbejde for, at der findes de nødvendige kompromisser, således at omlægningsplanerne kan principvedtages af alle involverede kommuner. Dette skal se i samarbejde med medlemmerne af de lokale treparter. Parterne bag grøn trepart, dvs. MGTP, KL, DN og L&F bistår hvor nødvendigt for at sikre enighed.

Verificering

Parallelt med udarbejdelsen af omlægningsplanerne sker der, via MARS, en opgørelse af effekterne i Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø for at sikre, at omlægningsplanerne for 2025 samlet kan opfylde kvælstofindsatsbehovet og målet for udtagning af kulstofrige lavbundsjord, samt hvordan

omlægningsprojekter bidrager til mål om skovrejsning samt mere og sammenhængende natur. Verificeringen i 2025 har til formål at sikre, at omlægningsplanen er faglig valid og lever op til de aftalte målsætninger.

Verificeringen i SGAV består i, at styrelsen kontrollerer, at de indmeldte omlægningsplaner leverer indsatser svarende til målopfyldelse for den/de kystvandgrupper, som omlægningsplanen dækker og om de enkelte delvandoplande leverer det fordelte indsatsbehov for hver kystvandgruppe, samt at planerne samlet sikrer, at Danmarks nationale mål om udtagning af 140.000 ha lavbundsjord inkl. 70.000 ha randarealer er opfyldt. Ved verificeringen i 2025 opgøres desuden antal og størrelsen på naturprojekter i omlægningsplanen. På baggrund af verificeringen af de lokale treparters omlægningsplaner i 2025 opnås en samlet national status på landsplan for skovrejsning og natur, og i hvilket omfang der i omlægningsplanerne for 2025 indgår projekter, der bidrager til de på landsplan fastsatte mål om 250.000 hektar ny skov, herunder 100.000 hektar urørt skov, frem mod 2045, og det fastsatte mål om, at 20 pct. af Danmarks areal skal være beskyttet eller strengt beskyttet natur.

Såfremt omlægningsplanen ikke lever op til målsætningerne for de fastsatte kvælstofreduktioner, går SGAV i dialog med den lokale trepart via sekretariatskommunen med henblik på at afdække årsager til mangler samt, hvordan der følges op. Hvis der på nationalt plan er manglende målopfyldelse på udtagning af lavbundsjorder, indledes en dialog med relevante lokale treparters for at finde baggrunden for, at det ikke er lykket, samt hvordan der kan arbejdes videre efter målsætningerne.

Sammenhæng mellem omlægningsplan og anden relevant lovgivning

Nedenfor gives en række eksempler på hvordan omlægningsplanen forholder sig til anden planlægning og lovgivning.

Omlægningsplan og kommuneplan

Kommunen kan have et ønske om eller behov for, at udarbejde et tillæg til sin kommuneplan for at kunne realisere projekterne i omlægningsplanen, eller man kan indarbejde i en kommende revision af kommuneplanen i den næste valgperiode. Det kan eksempelvis være, hvis kommuneplanen forhindrer, at man planter skov på et areal, og at man med et eller flere projekter i omlægningsplanen ønsker at gøre dette. Det vil dog kun medføre et krav om et kommuneplantillæg eller indarbejdelse i revisionen af kommuneplanen, hvis det pågældende projekt realiseres.

Omlægningsplan og miljøvurderingsloven

Omlægningsplanerne skal ikke miljøvurderes iht. miljøvurderingsloven. I forbindelse med realisering kan de konkrete projekter, afhængig af projektets karakteristika, skulle behandles efter miljøvurderingsloven. Det afhænger af en individuel vurdering af de konkrete projekter. Hvis der skal udarbejdes et kommuneplantillæg, som omfatter et eller flere projekter i omlægningsplanen, er dette dog omfattet af reglerne om miljøvurdering.

Omlægningsplan og ekstern høring

Omlægningsplanerne skal som udgangspunkt ikke i ekstern høring. Det er dog altid en god idé at have sikret en passende borgerinddragelse. Projekter kan falde på grund af eksempelvis manglende lodsejeropbakning eller tekniske barrierer. Det er altså kun, når projektet skal realiseres, at det bliver relevant

at vurdere, hvorvidt konkrete projekter skal i høring. Hvis der skal udarbejdes et kommuneplantillæg forud for realisering af konkrete projekter, skal tillægget dog altid i høring, jf. planlovens regler.

Anden lovgivning

Skitseprojekter i omlægningsplanen har ikke konkret karakter og det vil derfor som udgangspunkt ikke give mening at myndighedsbehandle et skitseprojekt. Kommunerne skal fortsat sikre de rette planmæssige rammer og myndighedsgodkendelser, når projekterne er ansøgt og får konkret karakter, herunder efter bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven, habitatbekendtgørelsen, planloven, skovloven, vandløbsloven, museumsloven osv.

Omlægningsplanen efter 2025

Kommunerne har i regi af de lokale treparter ansvar for løbende at opdatere den dynamiske omlægningsplan i tilfælde af projekter, der ikke gennemføres eller ændres. De lokale treparter og kommunerne skal arbejde aktivt for, at arealomlægningerne gennemføres i overensstemmelse med omlægningsplanen, og at der er kontinuerlig fremdrift i arbejdet med projektrealiseringer parallelt med, at omlægningsplanens altid holdes opdateret. De ændringer, der måtte ske under implementeringen af omlægningsplanen i konkrete projekter, herunder ekstensivering som et skridt i et mere højeffektivt projekt, skal afspejles i den løbende tilpasning, således at planen altid anviser en realiserbar vej til målopfyldelse.

Den lokale trepart og kommunerne skal i tæt samarbejde med de lokale treparter efter principvedtagelsen i 2025 frem mod 2030 sikre en løbende opdatering af omlægningsplanen, så den afspejler den aktuelle udvikling, realisering af projekterne og en realiserbar vej til målopfyldelse.

Såfremt omlægningsplanen væsentligt forandres fra den plan som kommunalbestyrelsen har principvedtaget ultimo 2025, kan kommunalbestyrelsen vælge at principvedtage den reviderede plan, men det er ikke et krav.

Øvrigt relevant hjælpemateriale:

- Procesplan for principvedtagelsen af omlægningsplanerne
- Vejledning til rapportværktøjet i MARS (mock-up)
- Faktaark om omlægningsplaner og skitseprojekter (til brug for lodsejerdialog)
- Trin-for-trin-vejledning om natur i omlægningsplanerne (følger)